
Landschapsbeheer Noord-Brabant "Werk aan de Winkel"

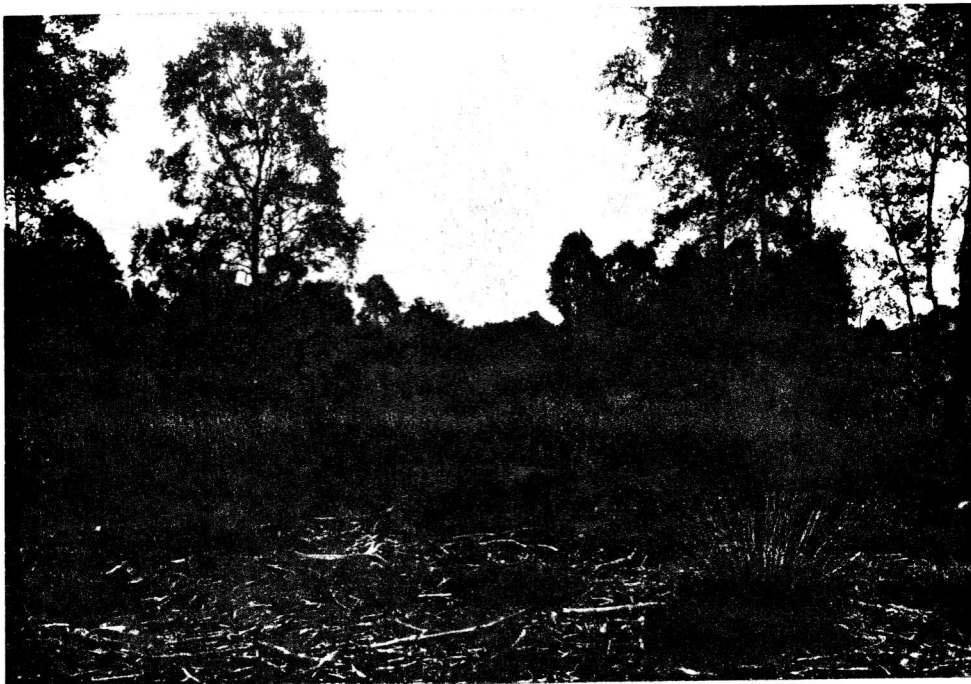
'de grijze steen'

Door: Jacques van Kessel
Pieter Wouters

Inleiding:

Hier is dan het verslag van de Grijze Steen, een heide gebied wat in erfpacht is bij Brabants Landschap en waar onze V.W.G. sinds de winter '79/'80 bezig is met beheerswerkzaamheden. Het verslag valt uiteen in een gedeelte over het beheer, wat is gebeurd en wat we nog willen gaan doen. En een stuk over de vegetatie van het gebied, dit om straks vergelijkingsmateriaal te hebben over de oude en de nieuwe -ontwikkende- situatie. Ik hoop dat dit verslag een goed overzicht geeft van de noodzaak van deze beheerswerkzaamheden en dat er van de winter weer veel mensen mee komen helpen.

Pieter Wouters.

Waarom en hoe.

Op zoek naar mogelijkheden zich daadwerkelijk in te zetten voor het behoud van typische Kempische landschapselementen, legde de vogelwerkgroep contact met Brabants Landschap.

Hierbij werd afgesproken dat beheerswerkzaamheden op de Grijze Steen voortaan door de vogelwerkgroep gedaan zullen worden. Het herstel en behoud van zo'n uniek heideterreintje, geeft nieuwe kansen aan de hiervoor typerende flora en fauna en is alleen maar toe te juichen.

Gebiedsbeschrijving:

Om het geheugen nog even op te frissen zal ik nog even vertellen waar we het dadelijk over gaan hebben.

Het heide gebiedje de Grijze Steen was oorspronkelijk een onderdeel van het uitgestrekte overgangsgebied van de arme heide naar het voedselrijkere beekdal van de Grootte Beerse. Het gebied lag eigenlijk net op die grens van beekdal - heide en was daardoor tamelijk vochtig. Sinds die tijd is er veel veranderd en vinden we alleen nog maar restanten terug waarvan de Grijze Steen er één is.

Door het wegvallen van het vroegere heide beheer dreigde de Grijze Steen als heide gebied verloren te gaan. Vergrassing en het dicht groeien met bomen waren hier de schuld van, zodat het typische van de heide verloren dreigde te gaan.

FIG.1 Situatie Grijze Steen.

I t/m IV De verschillende heidepercelen.

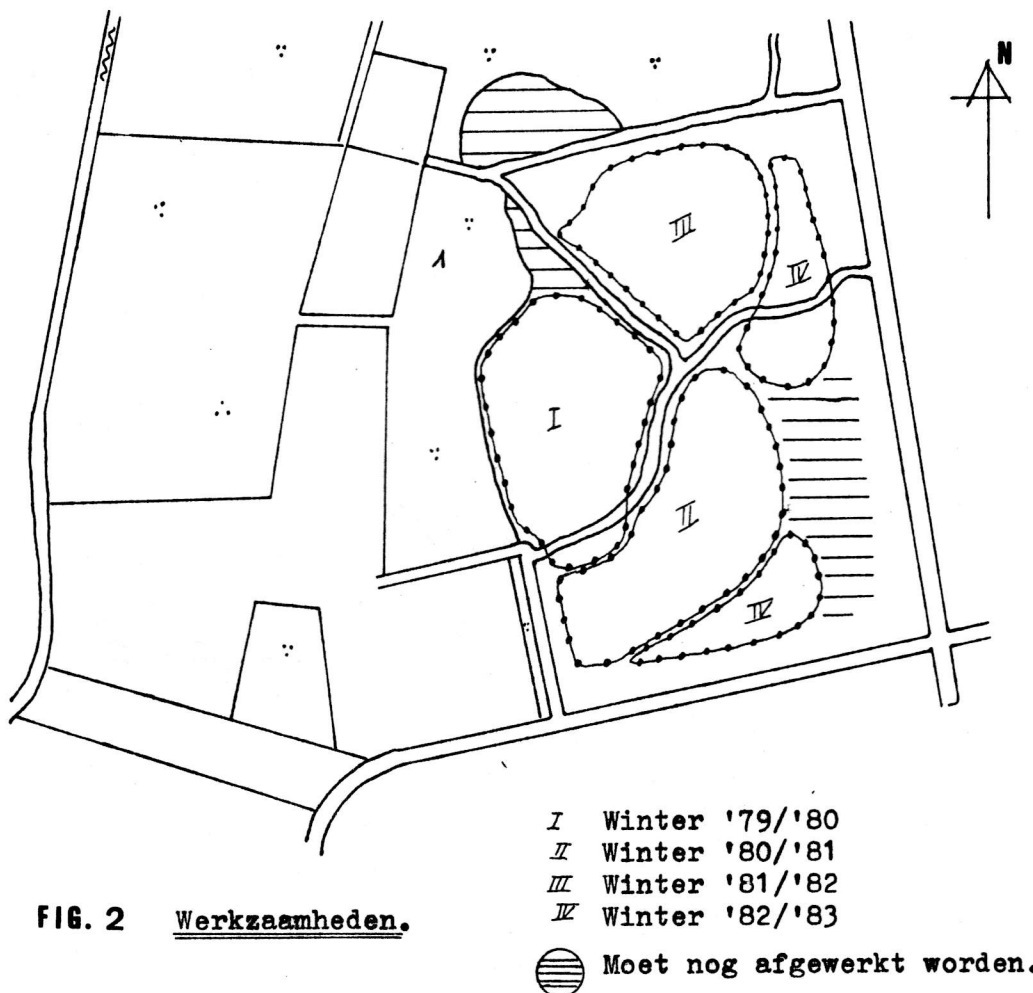

FIG. 2 Werkzaamheden.

Sinds de winter '79/'80 zijn we bezig op het zuidelijke deel van de Grijze Steen. In die 4 winters met gemiddeld 3 werkdagen hebben we veel werk verzet en het grove werk is dan ook bijna klaar.

Zoals op bovenstaande kaart te zien is werd er steeds een gedeelte van de hei onderhanden genomen. Het werk bestond vnl. uit het verwijderen van de opslag, die soms al zo dicht stond dat we eerder van bos dan van hei konden spreken. De grote bomen werden omgezaagd en verwijderd. De kleine bomen werden met de steekschop verwijderd en zijn bijna allemaal blijven liggen. Deze zijn echter na twee jaar helemaal weggerot.

Vorig jaar ('82/'83) is er een bescheiden begin gemaakt om stukken hei te plaggen, (zie vegetatiegedeelte), hier zullen we mee verder gaan.

Het gearceerde gedeelte van de kaart laat die stukken zien waar nog opslag verwijderd moet worden. Van de twee noordelijke stukken alleen nog maar klein hout en van het zuidelijke stuk nog alles. Verder moet overal de kleine opslag worden bijgehouden.

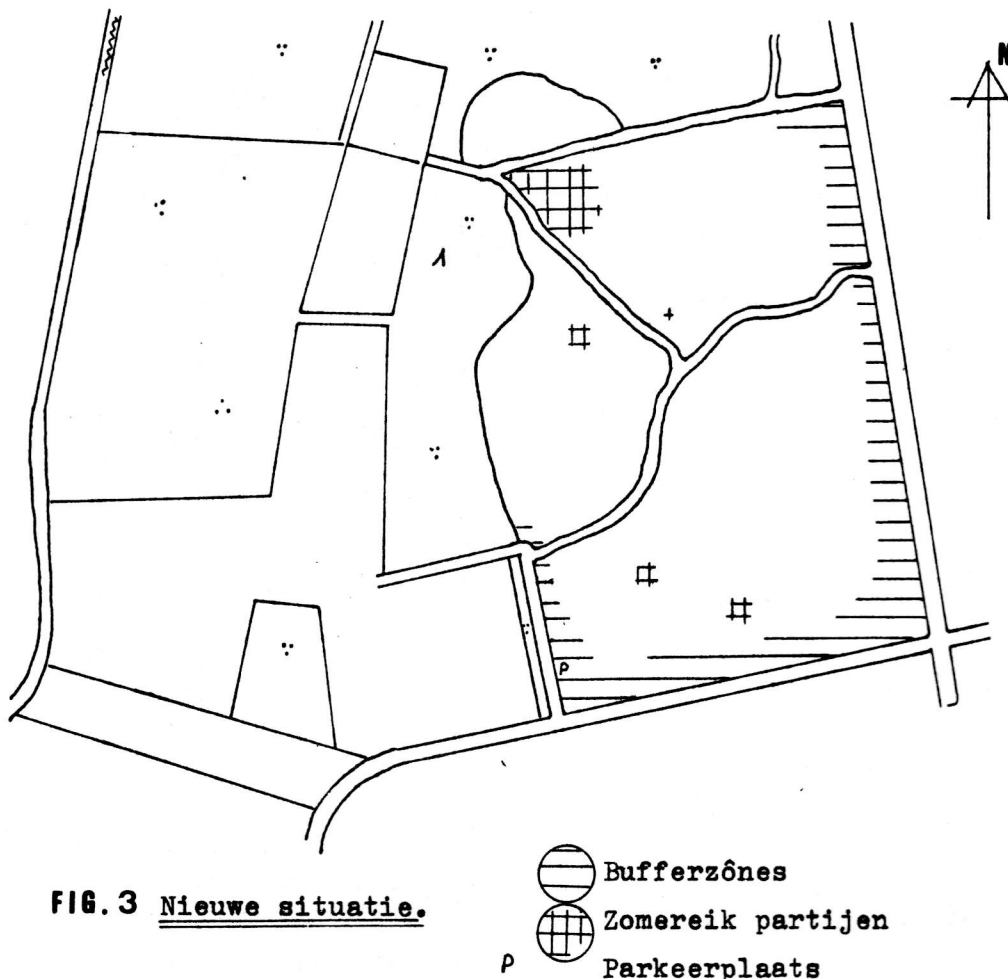

FIG. 3 Nieuwe situatie.

De stukken die we in fig.3 gearceerd zien blijven onaangeroerd. Dit doen we om een "inkijk" in het gebied te voorkomen en om een bufferzône te vormen tussen de grootschalige landbouwgebieden en de hei.

Op de meeste plaatsen is deze bufferzône goed ontwikkeld, alleen ten zuiden van het zandpad wat op de westelbeersedijk uitkomt is deze erg dun en onvolledig.

Rond de parkeerplaats (P) is de buffer iets dikker gelaten om de mensen niet te verleiden rechtstreeks de hei op te lopen. Om van de hei niet een kaal geheel te maken hebben we op enkele plaatsen Zomereiken in partijen laten staan.

De grote bestaande partij in het noordwesten is in zijn geheel gespaard gebleven.

SITUATIEKAART GRIJZE STEEN.

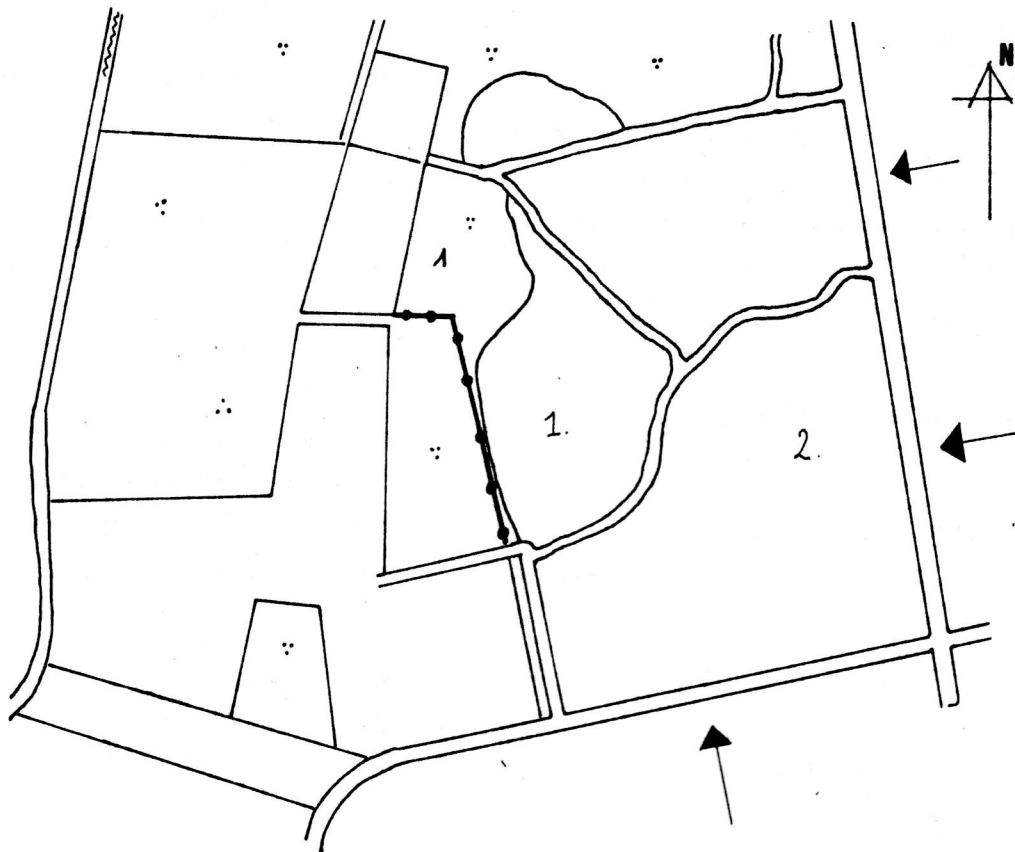

FIG.4 Bedreigingen

- Diepe afwateringssloot.
- > Invloeden grootschalige weilanden.

Het Gebied is nu niet meer onderhevig aan interne bedreigingen (o.a. slecht beheer) maar meer aan externe bedreigingen waarvan ik er een paar wil noemen.

Het gebied is geheel ingesloten door groot-schalige weilandgebieden. "Gelukkig" ligt er tussen deze complexen en de hei steeds een weg. Maar zo'n drukke weg als de Westelbeersedijk is zal zeker niet bevorderen werken, denk maar aan de rustverstoring die een drukke weg met zich mee brengt.

Ook de bufferzones die langs de randen zijn blijven liggen helpen mee de invloeden van die weilanden te verkleinen.

Ook het slotenstelsel op en rond de Grijze Steen zou zorgen kunnen baren. Het gebied is van oudsher een tamelijk vochtige hei. Dus wil men dit behouden dan zijn sloten in welke vorm dan ook uitgesloten.

Op de hei in stuk 1 en 2 vinden we een stelsel van gelijkmatig,

evenwijdig lopende greppels, die van oost naar west lopen. De herkomst van dit stelsel is nog niet helemaal duidelijk. Gelukkig zijn deze greppels verwaarloosd en niet erg diep, zodat ze geen of een geringe rol spelen bij afwatering.

Dan is er nog de sloot die aan de westkant van het gebied loopt en af zou moeten wateren op sloten die weer afwateren op de Grootte Beerse. Ook deze sloot lijkt niet zo bedreigend omdat er alleen bij veel regen water inkomt en dan ook alleen af kan wateren. Aangezien sloten nooit goed zijn in zo'n situatie, is het misschien wel beter om hem te dumpen.

Hoe gaan we verder.

Nu we het grove werk zowat gehad hebben en aan het meer subtielere werk moeten gaan beginnen, is het goed om eens te bekijken wat de kansen en uitvoermogelijkheden zijn van bepaalde beheersmaatregelen.

Kappen van bomen:

Hiermee zijn we bijna klaar. Maar aangezien er overal veel zaadbomen staan zal het altijd wel nodig blijven om de opslag van Berk en Zomereik te bestrijden.

Plaggen:

Hiermee zijn we al begonnen, maar echte resultaten van deze percelen kunnen we natuurlijk pas volgend jaar verwachten. (zie ook vegetatie) Bekijken we de geplagde percelen, die in het noorden van het gebied liggen, dan zien we een flora terug komen die toch wel de moeite waard is. Er is hier geplagd op een wat vochtiger stuk hei.

De Grijze Steen kent veel van deze nattere plekken waar dezelfde resultaten verwacht mogen worden, zodat het zeker gerechtvaardigd is om deze maatregel op de daarvoor geschikte stukken uit te voeren.

Maaien:

Het maaien van de hei is zonder machines bijna een ondoenlijk karwei. Maar wel kan zeer makkelijk het dode materiaal van de Pijpestro-pollen weggehaald worden.

Vorig jaar ('82/'83) is deze maatregel toegepast op een klein perceel. De hoeveelheid dood materiaal wat men er van af haalt is onverwacht veel. Deze zomer viel dit perceel duidelijk op ten opzichte van zijn omgeving. Zowel de Pijpestro als de daar tussen groeiende Dophei stonden er veel beter bij.

Hoe beiden zouden reageren op het herhalen van deze maatregel zal de toekomst leren, ook wie het zal winnen.

Wel staat vast dat zo aan verarming gedaan wordt wat de hei ten goede zou moeten komen.

Deze genoemde maatregelen zijn voor ons in de nabije toekomst bereikbaar. We zullen deze dan ook uitvoeren en zo hopen het gebied weer een stap dichterbij de oude hei-situatie terug te brengen.

Inleiding:

De Grijze Steen, een restant van de eens zo grote Landschotse heide nu nog slechts 20 ha groot. Het is eigendom van de gemeente Hoogeloon maar tot het jaar 2000 in langdurige erfpacht bij de Stichting het Noord Brabants Landschap.

Omdat we tijdens het seizoen '82/'83 in het gebied ook hebben geplagd leek het ons zinvol om van de plantengroei het een en ander vast te leggen. Dit heeft als doel om met deze basisgegevens later eventueel vergelijkend onderzoek te verrichten.

Alleen op deze manier kunnen we bepaalde veranderingen constateren in plantengroei en zien of eerder genomen beheersmaatregelen wel enig nut hebben. Verder werden alle geplagde vlakken gefotografeerd dit ook om over enkele jaren te kunnen zien wat er allemaal veranderd is.

In het noordelijk gedeelte van de Grijze Steen is een aantal jaren geleden ook als geplagd, hier zijn al duidelijk fraaie resultaten zichtbaar.

Het open houden van de heide is noodzaak, voor ons ligt hier een belangrijke taak.

Jacques van Kessel

Werkwijze:

Het gebied werd in de zomer van 1983 enige malen bezocht om wat basismateriaal te verzamelen. Voor het eindverslag werden ook oudere gegevens gebruikt welke als vergelijkingsmateriaal kunnen dienen.

In het gebied liggen enkele vaste opnamevlakken n.l. de geplagde stukken, verder werden enige opnames gemaakt van losse stukjes heide.

Het totale heidegebied is eigenlijk te verdelen in 4 stukken, deze zijn in het verslag resp. blok I-II-III-IV genoemd. Tijdens het veldbezoek werden ook deze blokken globaal beschreven.

Voor de bedekkingsgraad werd een eenvoudige schaal 1 t/m 5 aangehouden.

1= enkele exemplaren

2= meerdere ex.

3= vrij veel ex.

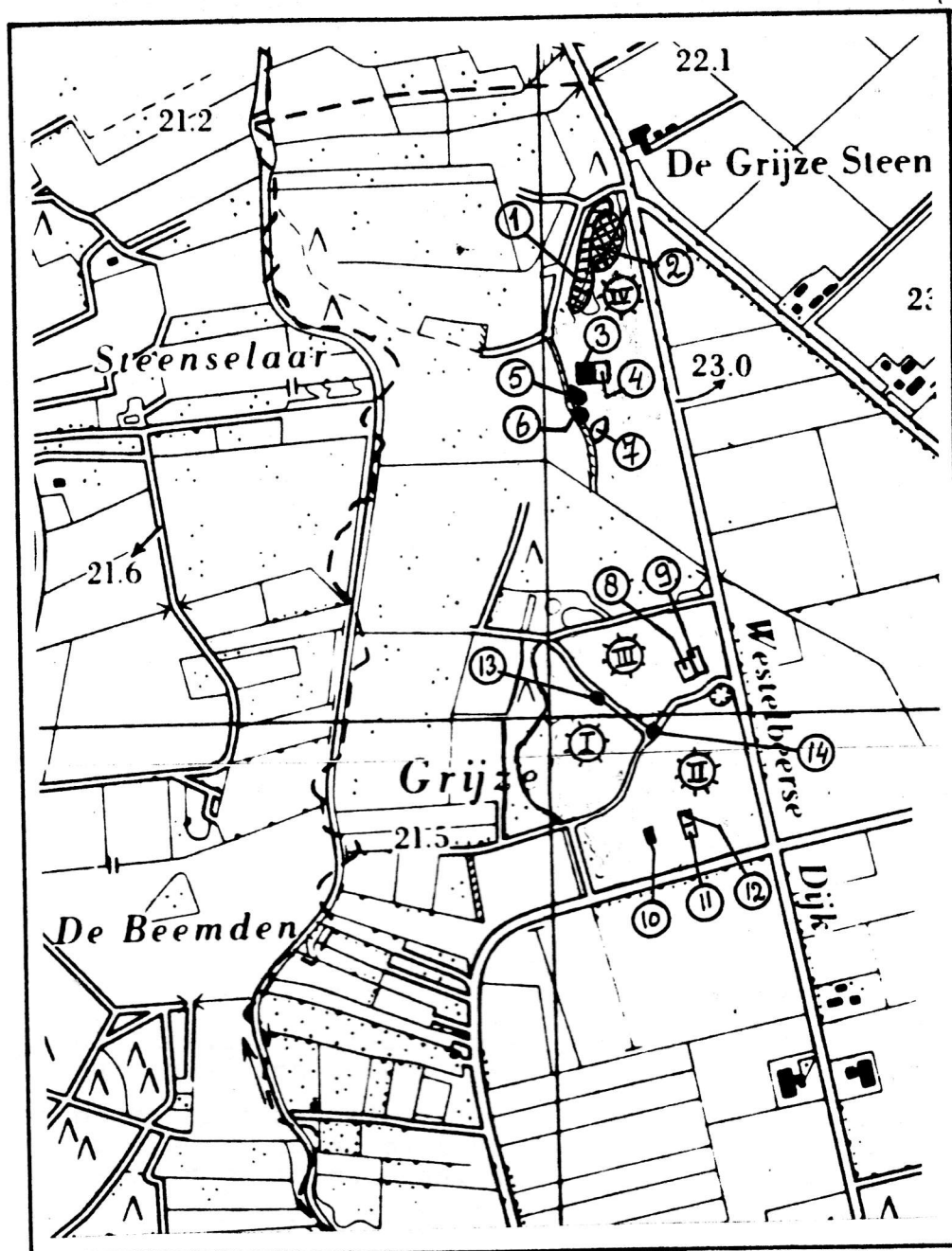
4= zeer veel ex.

5= overheersende bedekking

r= zeldzaam

pl. = plaatselijk

SITUATIEKAART GRIJZE STEEN

Schaal 1:10.000

= opnamenummer

= bloknummer (I-II-III-IV)

Gebied: de Grijze Steen
 datum: 26-6-'83
 waarn.: P.Wouters/W.Jacobs/J.v.Kessel

<u>Bloknummer:</u>	blok I	blok II	blok III
Pijpestrootje	5	pl.5	3-4
Dopheide	3	pl.4	2-3
Struikheide		2	
Gagel	2		3 pl.4
Kruipwilg	2		
Bochtige smele	rand2	pl.5	
Tengere rus	1		
Veenbies	3	pl.3	2
Klokjesgentiaan	1982		
Trekrus			2
Veenpluis			2
Bruine snavelbies			2
Veldrus			2
Kleine zonnedaauw			2
Blauwe bosbes		2	

opmerkingen:

- blok I: enkele lage delen stonden in het voorjaar van 1983 geheel onder water. Hier en daar verspreid staande opslag van Berk.
- blok II: enkele lage delen stonden zowel in 1982 als in 1983 onder water. Een daarvan is een opvallende langgerekte komlaagte.
- blok III: Het centrumgedeelte stond deels onder water in jan./febr. 1983. Voor een groot gedeelte is dit blok begroeid met Gagel, afgewisseld door wat open delen hier en daar.

Gebied: Grijze Steen - blok IV
 datum: 10-7-'83
 waarn.: J.v.Kessel

Opnamenummer:	1	2	3	4	5	6	7
Gagel	3		3	2			
Struikheide	3						
Dopheide	3	5	3	2			5
Pijpestrootje	4	2-3	2	3			2
Bochtige smele	3						
Veenbies		2					
Bruine snavelbies		3	4				3
Blauwe zegge					4		
Kleine zonnedauw			4	3			
Veldrus					1		
Trekrus	2						
Pitrus						3	
Sphagnum compactum		2					
Kruipwilg							r
Zanderig gedeelte				70%			

opmerkingen:

- opnamevlak 1: gemiddelde bedekkingsgraad gebruikt (globaal)
- opnamevlak 2: open heidegedeelte
- opnamevlak 3: geplagd gedeelte
- opnamevlak 4: geplagd gedeelte (recent) 1981 najaar/winter
- opnamevlak 5: langs wandelpad
- opnamevlak 6: op wandelpad
- opnamevlak 7: langs wandelpad (laag gedeelte langs heide)

Gebied: de Grijze Steen - blok I + II + III
 datum: 26-6-'83
 waarn.: P.Wouters/W.Jacobs/J.v.Kessel

Opnamenummer:	8	9	10	11	12	13	14
Oppervlakte:	3,8x7,4	5,3x10	1,2x2	4,6x2,5	7,6x2,5	(opp. in meters)	
Gagel		3					
Kruipwilg		r					
Struikheide							2
Dopheide		5	1	1	3	2	3
Pijpestrootje	2	3	2	2	5	3	5
Bochtige smele			1				2
Trekrus							3
Veenbies						1	2
Veenpluis		3					
Kleine zonnedaauw		2					
Ronde zonnedaauw		2					
Blauwe zegge						3	
Veldrus		2					
Knolrus							2
Zegge spec.	2						
zanderig gedeelte	95%		80%	80%			

opmerkingen:

opnamevlak 8: geplagd gedeelte gemaakt in winter 82/83. In dit gedeelte bevind zich een vrij dik humesdek! Er is hier tot op het zand geplagd.

opnamevlak 9: ook een geplagd gedeelte, is zo'n 8 jaar geleden geplagd.

opnamevlak 10: geplagd in winter '82/'83

opnamevlak 11: geplagd in winter '82/'83. Hier een duidelijk niveauverschil in het geplagde gedeelte.

opnamevlak 12: een proefvlak waar Pijpestrootje een duidelijk overheersende soort is. Hier is al het dode Pijpestrootje materiaal verwijderd, en afgevoerd. Op dit kleine proefvlak lag oorspronkelijk een dik pakket dood materiaal, het was toch opvallend wat voor een grote hoeveelheid dood materiaal hier vanaf kwam.

opnamevlak 13: vlak langs het wandelpad een laagte.

opnamevlak 14: tussen de kruising van 3 wandelpaden.